KONCENTRACE ŘÍZENÍ OPTIKOU ZÁKLADNÍCH PRINCIPŮ KOMUNIKACE

MARTIN SRNA*

Abstract: **Concentration of Proceedings Through the Lens of Fundamental Principles of Communication**

The article examines whether the current legal framework governing the institute of concentration of court proceedings satisfies the general requirements imposed on discourse. Its analysis is grounded primarily in Grice's cooperative principle, which posits that cooperation among participants is the essential foundation of any communicative situation. By undertaking a detailed examination of case law pertaining to procedural concentration, together with the relevant academic literature, the study identifies the principal shortcomings of the institute and explores the ways in which legal practice has sought to address them.

The central conclusion is that the pronounced divergence of judicial practice from the statutory regulation of procedural concentration stems from a fundamental incompatibility between the law and the cooperative principle. Any future reform of civil procedure must enable the parties to a dispute to engage in greater cooperation; failing this, the system will not permit the attainment of a fair and efficient resolution. Nevertheless, the proposed draft of the Code of Civil Procedure represents a step in the right direction, insofar as it affords both the parties and the court greater opportunity to manage disputes in accordance with the cooperative principle.

Keywords: Code of Civil Procedure; concentration of proceedings; fundamental rules of communication; Grice's cooperative principle

Klíčová slova: civilní řád soudní; koncentrace řízení; základní pravidla komunikace; Griceův kooperační princip

DOI: 10.14712/23366478.2026.123

* Autor je absolventem Právnické fakulty Univerzity Karlovy, přičemž článek vychází z jeho diplomové práce „Reflexe základních principů komunikace ve vybraných institutech tuzemského procesního práva". Autor v současnosti působí jako advokátní koncipient v advokátní kanceláři NPA Legal, s. r. o.

© 2026 The Author. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ÚVOD

Soudní řízení si lze stěží představit bez argumentace. Samotná možnost cokoli tvrdit však v prvé řadě předpokládá existenci určité komunikační situace, ve které se vyměňují informace. Prostředí, ve kterém se odehrává tento proces racionální komunikace, se v odborné literatuře označuje jako diskurz.[1]

K tomu, aby bylo možné hovořit o existenci diskurzního prostředí v rámci jakékoli komunikační situace, musí být do určité míry naplněny určité požadavky vyplývající ze samotné podstaty procesu výměny informací. Tyto imperativy lze zahrnout pod pojem obecných principů komunikace. Je žádoucí, aby tato elementární pravidla byla procesněprávními pravidly blíže upřesněna, zákonodárce však nesmí opomenout samotnou podstatu komunikace. Je nutné mít na mysli, že základní podmínka výměny informací spočívá ve spolupráci zúčastněných stran – a to zejména jak v předložení nové informace, tak v jejím následném přijetí a zvážení. V rámci civilního sporného řízení je role přijímat a zvažovat skutkové informace předložené stranami sporu delegována na soud, který následně na základě zjištěného skutkového stavu aplikuje relevantní právní normu. Je zřejmé, že takto vymezený model komunikace spoléhá výlučně na informace vnesené účastníky do řízení, přičemž se projevuje nutnost regulovat vstup takovýchto tvrzení do soudního diskurzu, a to po stránce jejich kvality, kvantity, relevance a způsobu. Jedním z hlavních nástrojů kontinentálního právního systému k naplnění tohoto účelu spočívá v uplatnění institutu koncentrace řízení. Stejně jako všechny ostatní procesní normy však koncentrace řízení nesmí nemístně bránit účastníkům řízení spolupracovat v komunikaci. Tento článek obhajuje tezi, že kooperační princip Paula Grice musí být vůdčím principem procesněprávních předpisů, které musí mít za cíl donutit strany sporu co nejvíce spolupracovat se soudem a prostřednictvím něj i s druhou stranou sporu. Čím více procesní úprava opomíjí kooperativní povahu sporného soudního řízení, tím silněji ji soudní praxe deformuje ve prospěch umožnění širší možnosti spolupráce stran.

Tato úvaha bude podpořena podrobnou analýzou jednotlivých aspektů současné právní úpravy koncentrace řízení, v rámci kterých dochází k příliš silnému omezení obecných principů komunikace. Dále bude věnována pozornost způsobům, kterými se soudní praxe s těmito omezeními vyrovnává. V závěru textu bude pojednáno o budoucí podobě koncentrace řízení při zohlednění vztahu s kooperačním principem a následně budou představeny úvahy *de lege ferenda*.

Před hlubším zkoumáním této problematiky je však nezbytné věnovat určitý prostor identifikaci obecných pravidel diskurzu a blíže analyzovat specifika vztahu obecného a právního diskurzu.

---

[1] V pojetí Habermasovy konsensuální teorie pravdy je diskurz vnímán jako proces racionální komunikace, která se odehrává v komunikativní komunitě a současně v ideální situaci řeči, která umožňuje účastníkům dorazit k správným závěrům. Blíže viz HABERMAS, J. *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, MA: MIT Press, 1996, s. 226.

1. OBECNÁ PRAVIDLA DISKURZU

Hlavní rolí obecných pravidel diskurzu je popsat, jak správně postupovat pro vyvození racionálně odůvodněného normativního tvrzení z předem dostupných normativních přesvědčení, potřeb a empirických informací účastníka diskurzu. Tato pravidla jsou univerzálně platná pro veškeré typy diskurzu, mezi které patří i právní diskurz.[2] Jejich dodržování zvyšuje pravděpodobnost, že bude dosaženo korektního, tedy racionálního (rozumem odůvodněného) výsledku v jakékoli formě praktického diskurzu.[3] V rámci diskurzu jsou obecná pravidla diskurzu promítnuta do jednotlivých konverzačních závazků účastníků komunikace. Porušení těchto konverzačních závazků však není *a priori* spojeno s přesně seznatelnou komunikační odpovědností ať již v morálním, či právním smyslu[4] – ta se však může projevovat zejména v oslabení sociálního postavení konverzačního partnera.

Esenciální pravidla komunikace, bez jejichž dodržení není možná racionální výměna informací, přehledně vyplývají z kooperačního principu Paula Grice. Ten postuluje, že veškerá výměna informací je založena na vzájemné spolupráci stran, což jim za všech okolností musí být v rámci komunikačního prostředí umožněno. Grice hlavní projevy kooperačního principu spatřuje zejména v naplnění čtyř základních pravidel diskurzu, ukládajících účastníkům diskurzu následující povinnosti:[5]

I. Maximum kvantity – *Ať je tvůj příspěvek do konverzace tak informativní, jak je třeba!*
II. Maximum kvality – *Říkej jen to, o čem jsi přesvědčen, že je pravda!*
III. Maximum relevance – *Mluv k věci!*
IV. Maximum způsobu – *Vyjadřuj se jasně a jednoznačně!*

Jednotlivé dílčí povinnosti vyplývající z komunikačních maxim blíže upřesňují Griceovo kooperační pojetí diskurzu. Maximum kvantity vymezuje komunikační závazek účastníka diskurzu poskytovat takové množství informací, které je nezbytné pro adekvátní informování veškerých účastníků komunikace. Současně však zakazuje jak nadbytečné zatěžování příjemce informacemi, jež nejsou relevantní pro dosažení komunikačního cíle, tak i zamlčování podstatných skutečností. Maximum kvality v první řadě sleduje zajištění pravdivosti sdělovaných tvrzení, zatímco maximum relevance usiluje o udržení tematické soudržnosti a zabránění odklonu od současného předmětu komunikace. Maximum způsobu nakonec ukládá účastníkům povinnost formulovat svá sdělení jasně, srozumitelně a jednoznačně. Toto maximum se vztahuje na veškeré informace vnesené do diskurzu – každá musí být dostatečně informativní, pravdivá, relevantní a současně srozumitelná.

---

[2] STELMACH, J. – BROZEK, B. *Methods of Legal Reasoning*. Dordrecht: Springer Netherlands, 2006, s. 147.

[3] ALEXY, R. *A Theory of Legal Argumentation*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 248.

[4] KÁČER, M. *Argumentačné fauly v práve*. Praha: Leges, 2022, s. 19.

[5] GRICE, H. P. Logic and Conversation. In: COLE, P. – MORGAN, J. L. (eds.). *Syntax and Semantics 3*. New York: Academic Press, 1975, s. 45.

Další významní teoretici diskurzu, jako například Stelmach a Brozek[6] nebo Robert Alexy,[7] formulují své verze pravidel vedení diskurzu. Při jejich analýze však lze dojít k závěru, že jimi uvedená pravidla diskurzu pouze blíže upřesňují jednotlivý konverzační závazek již vyplývající z kooperačního principu, který působí jako metanorma racionální komunikace. V případě pravidel racionální komunikace Roberta Alexyho jsou jeho doporučení koncipována jako nástroj umožňující zvýšit racionalitu výstupů soudní činnosti, typicky za dodržení principu saturace, ukládající soudu zejména přihlédnout ke všem relevantním argumentům stran a vypořádat se s nimi. Tyto informace však musí být do sporného civilního řízení nejprve vneseny účastníky v rámci soudního diskurzu. Nepopírám důležitost Alexyho pravidel právního diskurzu pro soudní praxi, nicméně tento článek se zaměří na vedení samotného soudního diskurzu pomocí institutu koncentrace řízení spíše než na jeho jednotlivé výstupy ve formě meritorního soudního rozhodnutí.

Právní diskurz je oproti obecnému praktickému diskurzu velmi specifický – zejména ve skutečnosti, že některé obecné konverzační závazky jsou doplněny a zčásti nahrazeny procesně právními právy a povinnostmi. Každý účastník soudního řízení tedy nese svou vlastní procesní odpovědnost. Tímto postupem je v ideálním případě zajištěno prostředí, ve kterém vystupují dvě nezávislé strany (proponent a oponent) a o výsledku rozhoduje nezávislý arbitr.[8]

Jedním z cílů procesněprávní úpravy musí být zejména vytvoření komunikační situace, v rámci které je možné získat skutkové informace pro účel vydání racionálního a spravedlivého soudního rozhodnutí. Za tímto účelem by tedy měla procesní úprava identifikovat jednotlivé aspekty obecného diskurzu, jež nejsou v souladu s cíli soudního řízení. Ty musí být doplněny či nahrazeny vhodně nastavenými procesními normami. Vhodným vodítkem přitom může být přímo Griceův kooperační princip a z něho vyplývající komunikační maxima. Aby soudce, vystupující jako nezávislý rozhodce sporu účastníků řízení, mohl vydat svůj finální verdikt, musí nejprve získat od stran veškeré relevantní skutkové informace formou skutkových tvrzení. Tento základní a zcela nezbytný komunikační vztah upravuje v rámci diskurzu zejména institut koncentrace řízení. Do jaké míry však současná procesní úprava tohoto právního institutu odpovídá praktickým požadavkům vyplývajícím z kooperačního principu?

2. PODSTATA KONCENTRACE CIVILNÍHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

Hlavní procesní povinností účastníků civilního sporného řízení je uvádět skutková tvrzení a označovat důkazy k jejich prokázání (za účelem ověření splnění požadavku kvality prokazovaného tvrzení). Přednesení tvrzení je naprosto esenciální pojem spojující veškeré komunikační situace – bez informací vyplývajících z tvrzení nemohou účastníci diskurzu dosáhnout jakéhokoli závěru. Aby byl naplněn princip

---

6 STELMACH – BROZEK, *c. d.*, s. 147.

7 ALEXY, *c. d.*, s. 190–195.

8 KÁČER, *c. d.*, s. 22–23.

hospodárnosti soudního řízení a co nejefektivněji zajištěna soudní ochrana subjektivních práv osob, musí být v rámci soudního řízení co nejdříve vymezen předmět sporu,[9] který je pro účely zkoumání koncentrace řízení nutno chápat jako základní skutkovou pozici stran v projednávané věci, o níž v řízení neexistuje shoda.

Výše popsaný postup slouží v první řadě k určení, jaká skutková tvrzení účastníků řízení mohou být ve vztahu k předmětu sporu relevantní. Zákonodárce tento diskurzní požadavek respektoval a dospěl k řešení spočívajícímu ve stanovení tzv. koncentrační hranice. Po překročení této hranice již až na výjimky nebude možné doplňovat nová skutková tvrzení.

Je důležité zdůraznit, že institut koncentrace řízení účastníky motivuje ke včasnému uvedení rozhodných skutečností (skutečnosti, které tvoří konkretizaci úplné skutkové podstaty) a označení důkazů k prokázání svých tvrzení – nijak se však netýká povinnosti účastníků předložit soudu dříve označené důkazní prostředky.[10] Institut koncentrace řízení se však projevuje jako zákonný zákaz adresovaný soudu přihlížet k tvrzením uplatněným účastníky po překročení koncentrační hranice. Ukazuje se tedy, že koncentrační hranice není primárně adresovaná účastníkům, nýbrž samotnému soudu.[11] K veškerým později uplatněným skutečnostem totiž ze zákona nesmí soud přihlížet, pokud se nejedná o zákonem stanovené výjimky.

Nebylo-li ve věci nařízeno přípravné jednání, je koncentrační hranice nastavena na moment skončení prvního jednání ve věci.[12] Na ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen jako „OSŘ"), týkajícího se prvního soudního jednání ve věci však nelze nahlížet prizmatem pouhého gramatického výkladu. Judikatura dochází k závěru, že za ukončení prvního jednání ve věci nelze považovat samotný okamžik, kdy předseda senátu prohlásí, že je jednání skončeno, ale že pojem „první jednání" je nutné vnímat funkčně. To znamená, že „první jednání" je ukončeno nikoliv v okamžiku prvního odročení, ale až poté, co soud naplní veškeré své procesněprávní povinnosti předepsané v § 118 odst. 1 a 2 OSŘ.[13] Předmětná ustanovení ukládají soudu povinnost projednat věc s účastníky a informovat je o svém předběžném stanovisku zejména s ohledem na jejich povinnost tvrdit a prokazovat jednotlivá fakta. První jednání dle ustálené judikatury proto nekončí, dokud není přesně vymezen předmět sporu a nejsou provedeny všechny nezbytné úkony potřebné k tomu, aby mohl soud přistoupit k dokazování.

Tato úvaha přivádí odbornou veřejnost i samotné soudce k závěru, že zákonná koncentrace v českém právním řádu v zásadě neexistuje – k ukončení prvního jednání tedy

---

[9] Požadavek k naplnění tohoto cíle se objevuje mimo jiné i v Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R(84)5 „Zásady občanskoprávních řízení navržené s cílem zlepšit fungování justice". Koncentrace řízení je tu popsána následovně: „[…] *až na zákonem stanovené výjimky by návrhy stran, obrany, námitky a v zásadě i důkazní prostředky měly být uplatněny co nejdříve na začátku řízení, v každém případě před ukončením přípravné fáze procesu (pokud tato existuje)*".

[10] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2159/2016.

[11] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006.

[12] Viz § 118b OSŘ.

[13] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

dojde až tehdy, když to soudce uzná za vhodné.[14] Je zřejmé, že původní požadavek zákonodárce, spočívající ve stanovení koncentrační hranice již po skončení prvního soudního jednání ve věci, neodpovídá potřebám soudní praxe ani obecným principům komunikace. Bylo proto nevyhnutelné, že prostřednictvím judikatorního výkladu došlo k úpravě pravidel soudního diskurzu tak, aby účastníkům řízení nebyla odepřena možnost spolupracovat se soudem na vedení sporu.

Další předpoklady účinnosti koncentrace po skončení prvního jednání ve věci spočívají v naplnění povinnosti řádného poučení soudu o podstatě koncentrace a o důvodech hrozícího neúspěchu ve sporu. Koncentrace řízení nenastane, pokud účastníci nebyli o koncentraci řízení a o jejich účincích poučeni jak v předvolání k jednání, tak před jeho ukončením, pokud se koncentrace řízení v této době má uskutečnit.[15]

Nejzazší koncentrační hranice je ovšem stanovena pro případ, kdy řízení nebylo koncentrováno do doby vyhlášení rozsudku ve věci samé. Stane se tak zejména, nejde-li o „první jednání" a soud účastníky do doby vyhlášení rozsudku řádně nepoučil o podstatě koncentrace, což neučinil ani do doby vynesení rozsudku.[16] Účinek takto stanovené koncentrace se vytrácí v případech, když dodatečně dojde k odpadnutí důvodu pro její stanovení – například tehdy, když koncentrace nastala k okamžiku vyhlášení rozsudku, ale rozsudek soudu prvního stupně byl později zrušen. To znamená, že odpadla procesní skutečnost, na jejímž základě došlo ke koncentraci, a soud může znovu přihlédnout k novým skutkovým tvrzením.[17] Jestliže by však soud na základě závěrečných návrhů účastníků došel k závěru, že k ozřejmění skutkového stavu je třeba znovu otevřít dokazování, učiní tak. Stále platí, že nedošlo-li k nastolení koncentrace dříve, je soud povinen přihlédnout k novým skutkovým tvrzením a důkazním návrhům účastníků vzneseným i v rámci závěrečných řečí, jsou-li pro rozhodnutí relevantní.

V rámci praktického právního diskurzu však běžně nastávají situace, kdy strany objektivně nemohly tvrdit určité skutečnosti, ale současně by nebylo spravedlivé, kdyby již dříve účinná koncentrace neumožňovala tyto skutečnosti reflektovat v rámci soudního řízení, resp. soud by k nim nesměl přihlédnout. Tímto vektorem se v OSŘ velmi silně projevuje kooperační princip již v zákonné úpravě institutu koncentrace řízení – zákonodárce uvádí množinu skutečností, ke kterým soudu ukládá povinnost dodatečně přihlédnout za předpokladu, že účastník řízení nemohl naplnit některou ze svých komunikačních povinností vyplývající z Griceových maxim komunikace. Soud přitom obdobně jako při překročení koncentrační hranice nemá žádný prostor pro vlastní uvážení ohledně připuštění nového tvrzení do právního diskurzu.[18]

---

[14] SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 504–505.

[15] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

[16] SVOBODA, K. § 119a [Koncentrace spojená s vyhlášením rozsudku]. In: SVOBODA, K. – SMOLÍK, P. – LEVÝ, J. – DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vyd. (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 28.

[17] SVOBODA, K. § 118b [Koncentrace řízení, první jednání]. In: SVOBODA – SMOLÍK – LEVÝ – DOLEŽÍLEK, *c. d.*, marg. č. 28.

[18] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006.

Je možné identifikovat čtyři hlavní skupiny výjimek, v rámci kterých se vůči opožděným skutkovým tvrzením účastníků neuplatní režim koncentrace, a soud k nim naopak musí přihlédnout. Jak bude níže podrobně rozebráno, každá ze zákonných výjimek z koncentrace řízení sleduje naplnění Griceových maxim komunikace.

I. SKUTEČNOSTI, JIMIŽ MÁ BÝT ZPOCHYBNĚNA VĚROHODNOST JIŽ PROVEDENÝCH DŮKAZNÍCH PROSTŘEDKŮ

Výjimka umožňující zpochybnění věrohodnosti již provedených důkazů je přímým projevem maxima kvality, tedy požadavku, aby tvrzení vnesená do diskurzu byla pravdivá, popř. podpořena průkaznými skutečnostmi. Koncentrace by zde – pokud by bránila reakci na pochybný důkaz – vedla k ohrožení kooperačního principu, neboť by strana mohla vnést do diskurzu informaci, o níž je známo, že nemusí být pravdivá. Zároveň je tímto způsobem chráněno maximum relevance: přípustná jsou pouze taková tvrzení, která se vztahují ke schopnosti důkazu plnit důkazní funkci, nikoli tvrzení směřující k novému skutkovému závěru.

Kritériem pro rozlišení zpochybnění věrohodnosti a správnosti tedy bude, zda účastník navrhne důkazy, skrze které bude skutkový stav zjištěn jinak, než vyplývá z důkazů navržených před nastolením koncentrace – soud k takovému tvrzení nesmí přihlédnout.[19]

V tomto kontextu je navíc nezbytné rozlišovat kvalitu věrohodnosti a správnosti důkazu. Zákonem míněné zpochybnění se má totiž týkat věrohodnosti důkazu, nikoliv jeho obsahu a z něj plynoucího skutkového sdělení.[20] Důkazy, jejichž pomocí lze skutkový stav zjistit jinak, jsou například důkazy směřující ke zpochybnění správnosti znaleckého posudku. Naproti tomu z důkazů směřujících ke zpochybnění věrohodnosti znaleckého posudku nelze skutkový stav zjistit jinak, ale zpochybňuje se sama způsobilost důkazu plnit důkazní funkci, tedy způsobilost prokázat v řízení nějakou skutečnost.[21] Taková tvrzení po stanovené koncentraci by znamenala porušení maxima kvantity, neboť by šlo o opožděné plnění povinnosti tvrzení, které měl účastník vnést již dříve.

Platí pravidlo, že z provedeného důkazu může navíc vyplynout nutnost účastníka předložit dosud neoznačený důkaz, který dosud neměl k dispozici nebo se neukázal být potřebný. Může se jednat například o upřesnění tvrzení, které bylo v rámci důkazní situace panující před provedením zpochybňovaného důkazu považováno za dostačující.[22] Odůvodnění této výjimky kooperačním principem je jednoduché – nové tvrzení ve vztahu k řízení získalo relevanci.

---

[19] REMEŠ, J. 8. Koncentrace řízení (§ 118b). In: REMEŠ, J. *Praktický úvod do civilního řízení sporného*. Praha: C. H. Beck, 2022.

[20] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 6008/2016.

[21] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4000/2015.

[22] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 6008/2016. Ve věci šlo o přípustnost vyjádření žalobce na vypracovaný znalecký posudek, kdy žalobce předložil po koncentraci listinu, která přesněji identifikovala čas škody na vodovodním potrubí.

II. SKUTEČNOSTI, KTERÉ NASTALY AŽ PO SKONČENÍ „PRVNÍHO" NEBO PŘÍPRAVNÉHO JEDNÁNÍ

U skutečností, které nastaly až po nastolení koncentrace, se uplatňuje časový aspekt maxima kvantity. Kooperační komunikace předpokládá, že účastník může sdělit pouze to, co v daném okamžiku ví nebo vědět mohl či vědět měl. Pokud by koncentrace bránila uplatnění později vzniklých skutečností, nutila by účastníky i soud jednat v rozporu s tímto základním předpokladem. Tato výjimka tedy neoslabuje maximum kvantity, ale naopak potvrzuje, že její uplatnění je podmíněno objektivní možností tvrzení skutečnosti.

III. SKUTEČNOSTI, JEŽ SICE NASTALY PŘED PRVNÍM JEDNÁNÍM, KTERÉ VŠAK ÚČASTNÍCI BEZ SVÉ VINY NEMOHLI UVÉST

Tato výjimka představuje klíčové vymezení hranice maxima kvantity, znovu explicitně je vyjádřen požadavek, aby účastník sdělil veškeré rozhodné skutečnosti, které v danou chvíli sdělit může. Pokud tak neučiní, soud má zakázáno k opožděnému tvrzení přihlédnout.

Současně však platí, že maximum kvantity nemůže být vykládáno absolutně. Pokud účastník o určité skutečnosti nevěděl a ani vědět nemohl, nebyl schopen splnit komunikační povinnost. V takovém případě by její sankcionování vedlo k porušení maxima kvantity. Takový výklad by mohl mít za následek, že soud bude nucen rozhodovat na základě vědomě neúplného či nesprávného informačního základu, tedy by nebylo možné hovořit o spravedlivém procesu.

Výjimka tedy vyvažuje kvantitativní nárok koncentrace s kvalitativním požadavkem pravdivosti.

IV. TVRZENÍ A PROKAZOVÁNÍ NOVÝCH SKUTEČNOSTÍ NA ZÁKLADĚ POSKYTNUTÉHO POUČENÍ

Obsahově nové poučení soudu o konkrétních důvodech hrozícího neúspěchu ve sporu podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ představuje snahu zákonodárce o metakorekci všech komunikačních maxim. Současně je chráněno maximum relevance, neboť poučení vymezuje, které informace jsou pro další vedení řízení podstatné.

Problematické však je, že uvedeným poučením je sice do jisté míry prolomena nastolená koncentrace, ale pouze ohledně těch skutečností, kterých se poučení týká, a jen v části, ve které je poučení obsahově nové.[23] Tím je sice chráněno maximum kvantity, ukládající účastníkům v rámci komunikační situace uvádět tak informativní příspěvky, jaké jsou třeba, avšak zcela na úkor maxima kvality. Nesmyslným omezením se zdá, že v případě, kdy byl účastník již dříve, i třeba velmi obecným způsobem poučen o povinnosti tvrdit, soud v žádném případě nesmí přihlédnout ke tvrzením získaným na základě dodatečného poučení, kterým specifikuje další konkrétní skutečnosti důležité pro další postup

[23] SVOBODA, *§ 118b*, marg. č. 16.

v řízení. Zákonodárce zřejmě vychází z konstrukce, že za takových okolností účastník mohl či musel vědět, že takové tvrzení měl uvést již dříve, což lze obzvláště v současném pojetí civilního řízení bez obecného advokátního přímusu pokládat za příliš striktní.

Nejen při skutkově složitých sporech tedy může dojít k situaci, ve které již soudce nesmí prolomit dříve nastolenou koncentraci, i kdyby takový postup byl účelný, spravedlivý a nedocházelo ke zbytečnému prodloužení řízení (v praxi a v této práci je tento nežádoucí stav označovaný jako tzv. *problém nezralé koncentrace*). V takové situaci se zákonná procesní úprava dostává do silného konfliktu s požadavky vyplývajícími z kooperačního principu, přičemž účastníkům není umožněno řádné vedení právního diskurzu. Soudy se nezralé koncentrace snaží vyvarovat prostřednictvím několika možných postupů, o kterých bude pojednáno dále.

2.1 KONCENTRACE ŘÍZENÍ A OBECNÁ PRAVIDLA DISKURZU

Jak bylo v přecházejících statích uvedeno, koncentrace řízení by měla sloužit zejména k co nejefektivnějšímu vymezení předmětu sporu skrze motivování účastníků řízení včas tvrdit a prokazovat rozhodné skutečnosti. Institut koncentrace řízení jako takový tedy úzce souvisí s Griceovým maximem relevance[24] a kvantity. Brzké vymezení předmětu sporu umožňuje, aby diskurz zbytečně nevyčerpával účastníky odklony od tématu (označováno jako *red herring* – falešná stopa). Na první pohled se může zdát, že se jedná o příliš silné omezení stran soudního diskurzu. Ve skutečnosti se však spíše jedná o projev Griceova principu spolupráce – nepřihlédnutí k zaviněně netvrzeným skutečnostem či nepředloženým důkazům slouží jako sankce za to, že se strana sporu nechová kooperativně.[25] Tato sankce může mít pro strany závažné právní následky, které mohou zapříčinit konečný neúspěch ve sporu.

Jelikož soudní řízení je formou praktického diskurzu, je racionální a dokonce nezbytné, aby byla omezena možnost účastníků vnášet nové skutečnosti. V opačném případě by nikdy nebylo možné dosáhnout konečného závěru a popisovaná komunikační situace by se v tomto ohledu přibližovala nikdy nekončícímu teoretickému diskurzu. Koncentrační hranice či její ekvivalenty tedy musí být jasně a srozumitelně určeny v rámci jakéhokoliv typu praktického diskurzu, jinak nikdy nebude možné dosáhnout finálního výsledku a uzavření věci.

Na základě provedené analýzy platné právní úpravy koncentrace civilního soudního řízení lze konstatovat, že aplikační praxe soudů je nucena uchylovat se k funkčnímu výkladu některých procesních norem, aby bylo možné zajistit racionální a efektivní vedení právního diskurzu. Typickým příkladem je výklad pojmu „první jednání“, kdy

---

[24] *„Účastník může v řízení uvádět různé skutečnosti, ovšem právně relevantní z hlediska koncentrace řízení jsou jen skutečnosti jím uváděné, ohledně nichž má břemeno tvrzení a břemeno důkazní“* (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4182/2016).

[25] *„Tím, že při splnění zákonem stanovených podmínek (včetně výjimek z této zásady) nemůže být k později učiněným tvrzením a návrhům přihlédnuto, se má čelit zejména procesní nezodpovědnosti účastníka či dokonce vědomému nebo úmyslnému využívání důkazních prostředků v pozdějších fázích řízení a tím i komplikacím a průtahům“* (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 6008/2016).

zákonodárce neposkytl soudci ani stranám dostatečný časový prostor pro adekvátní vymezení předmětu řízení.

Ve světle vývoje soudní judikatury se ukazuje, že model praktického právního diskurzu v rámci nalézacího sporného řízení, jak byl koncipován zákonodárcem, se v rozhodovací praxi ukázal jako dlouhodobě neudržitelný. Z tohoto důvodu bylo nezbytné nalézt způsob, který by minimalizoval negativní dopady zákonné koncentrace řízení. Tyto negativní důsledky se projevují zejména fenoménem tzv. nezralé koncentrace, tedy situací, kdy ke koncentraci řízení dochází v okamžiku, kdy soud ani účastníci řízení dosud nezískali dostatečně jasný a úplný přehled o skutkovém rámci projednávané věci. K tomu zpravidla dochází tehdy, nebyly-li dosud provedeny veškeré účastníky označené důkazy, jež jsou významné pro řádné posouzení sporu.[26]

V důsledku nastoupení účinků koncentrace řízení vzniká soudu zákonná povinnost nepřihlížet k dalším skutkovým tvrzením účastníků řízení. Zásadní problém této koncepce spočívá v tom, že účinky koncentrace mohou nastat v situaci, kdy dosud nebyl řádně a jednoznačně vymezen předmět sporu, což je ve zjevném rozporu se samotným účelem koncentrace řízení, jímž má být zejména racionalizace a zefektivnění projednání již dostatečně vyjasněné věci.

Platná zákonná úprava přitom neposkytuje účinné nástroje k nápravě tohoto stavu. Jak bylo výše popsáno, ani dodatečné poučení dle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ není způsobilé zvrátit již nastalý procesní účinek nezralé koncentrace.

Z pohledu spravedlnosti procesu se jedná o vysoce nežádoucí jev, který neumožňuje rozhodnutí ve sporu v souladu se zjištěným skutkovým stavem, a to i v potenciálním rozporu se zájmem obou stran sporu. Z preventivních důvodů proto soudní praxe přistoupila k opatřením, kterými zamezí samotné nastolení koncentrace, a to aby nemohlo dojít k porušení práva účastníků na spravedlivý proces prostřednictvím účinků nezralé koncentrace. Za účelem větší kontroly nad sporem jsou tedy sami soudci nuceni nalézat při vedení sporu nejen právo, ale také *ad hoc* funkční komunikační rovnováhu mezi účastníky řízení. Opačný přístup by pro soudce mohl znamenat naprostý zákaz přihlédnout k esenciálním skutkovým tvrzením strany, čímž budou ve výsledku značně oslabena veřejná i soukromá práva účastníků řízení a způsobena další ztráta důvěry veřejnosti v soudní instituce.

V současné době spočívá nejrozšířenější postup soudů pro vyvarování se předčasné koncentrace v záměrném nedodržení poučovací povinnosti o podstatě a účincích koncentrace.[27] Nezbytnou podmínkou pro účinné stanovení koncentrace zůstává, že účastníci řízení musí být řádně a včas poučeni o důsledcích koncentrace a o materiální podstatě koncentrace v konkrétním případě. Neposkytnutím předmětného poučení, tedy procesním pochybením, získají soudci větší kontrolu nad vedením sporu. Ústavní soud považuje tato nepřípadná poučení soudu vůči účastníkům řízení za strukturální problém české civilní justice.[28]

---

[26] SVOBODA, *Řízení v prvním stupni*…, s. 504.

[27] SVOBODA, K. Proč nefungují české koncentrace? *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 22, s. 776–778.

[28] Nález Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2025, sp. zn. I. ÚS 2901/23, bod 19.

Lze dodat, že se navíc jedná o mimořádně rozsáhlou a obsahově náročnou poučovací povinnost soudu, u které nelze vyloučit, že i při jejím formálním splnění zůstane poučení věcně dostatečné pro nastoupení účinků koncentrace. V důsledku může dojít k vyvolání procesní nejistoty ohledně otázky, zda účinky koncentrace řízení vůbec nastaly, případně v jakém rozsahu k nim došlo, což dále oslabuje právní jistotu účastníků a předvídatelnost soudního rozhodování. Nestačí totiž pouhé ústní poučení v rámci soudního jednání – ke koncentraci řízení nedojde, nebude-li účastník o koncentraci řízení a o jejích účincích poučen jak v předvolání k jednání (včetně jednání přípravného), tak i před skončením jednání, má-li v této době nastat koncentrace řízení.[29] Dvojité poučení má sloužit především k tomu, aby se mohl účastník na první jednání ve věci dostatečně připravit a uvědomil si závažnou povahu koncentrace. Jedná se však o těžkopádný nástroj neumožňující soudu pracovat s dostatečnou flexibilitou, přičemž jeho použití může paradoxně a zcela v evidentním rozporu s účelem institutu koncentrace řízení vyústit v prodloužení soudního řízení. Zejména z tohoto důvodu je dvojité poučení o účincích koncentrace ze strany odborné veřejnosti kritizováno pro svou nepraktičnost.[30]

Za cenu dopouštění se závažného procesního pochybení někteří soudci záměrně účastníkům neposkytnou poučení o koncentraci řízení za účelem eliminace rizika nezralé koncentrace (ať již v předvolání na první jednání, či před skončením prvního jednání). V takovém případě skutečně účinky koncentrace nenastanou – a to ani pro odvolací řízení.[31] Soudce je tedy nucen převzít kontrolu nad vedením řízení tím, že postupně „dávkuje“ poučení o konkrétním obsahu koncentrace dle § 118a odst. 1 až 3. Koncentrace vůči skutečnostem, které jsou obsahem výzvy, nastane až poté, co jsou účastníci poučeni soudem o formální a materiální podstatě koncentrace a je jim poskytnuta adekvátní lhůta k uvedení skutečností.[32] Poté již účastníci řízení nemohou v dobré víře tvrdit, že beze své viny neunesli břemeno tvrzení vůči jednotlivým skutečnostem[33] – jinými slovy nesplnili své komunikační závazky vyplývající z maxima kvantity.

2.2 REAKCE ZÁKONODÁRCE NA SOUČASNÝ STAV KONCENTRACE ŘÍZENÍ

To, že je dosavadní stav zákonné koncentrace neudržitelný, si uvědomuje i zákonodárce. Vyskytují se snahy o rekodifikaci občanského soudního řádu, jejímž vyvrcholením je v současné době Věcný záměr civilního řádu soudního ve druhé upravené verzi z roku 2020 (dále také jako „CŘS“).[34] Může nabídnout alternativní a funkční řešení úpravy koncentrace řízení?

Tehdejší pracovní skupina pro přípravu věcného záměru CŘS pod vedením Petra Lavického poukazuje na skutečnost, že se v současném OSŘ vyskytují instituty, jejichž

---

[29] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

[30] KŘIVÁČKOVÁ, J. – HAMUĽÁKOVÁ, K. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 12, s. 441–446.

[31] § 205a písm. d), e) OSŘ.

[32] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4497/2016.

[33] SVOBODA, *Řízení v prvním stupni*…, s. 505.

[34] Nový civilní řád soudní. In: *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. [cit. 2026-01-12]. Dostupné na: https://msp.gov.cz/web/msp/rekodifikace.

zákonné znění se zásadně rozchází s účelem procesněprávních norem. To spatřují zejména v nefungující zákonné úpravě koncentrace řízení, jejímž účelem má být zejména eliminace zbytečných průtahů, avšak do OSŘ je promítnut pouze požadavek, že soud nesmí přihlížet k jakémukoli opožděnému tvrzení, a to zcela bez ohledu na to, zda ten může či nemůže přivodit průtahy.[35]

Autoři CŘS z tohoto důvodu opouštějí jednotnou, zákonem stanovenou koncentrační hranici a poukazují na to, že představuje zábranu úplného a spravedlivého projednání sporu.[36] Správně uvádí, že soudní spory není možné rozhodovat šablonovitě a nelze opomíjet skutečnosti významné pro rozhodování, jejichž uplatnění by nijak neoddalovalo vydání meritorního rozhodnutí. Z tohoto důvodu je integrální role pro rozhodování o přípustnosti dříve neuplatněných rozhodných skutečností vložena do rukou soudce ve formě dynamicky vznikající soudcovské koncentrace.

Soudcovská kontrola nad koncentrací je založena zejména na kritériích zaviněné prekluze procesní povinnosti a současném způsobení průtahů v rámci řízení. CŘS se proto hlásí k německým a rakouským procesním předpisům, které do řízení omezují vnesení takových rozhodných skutečností, které jednak strany mohly uvést dříve a zároveň jejich opožděným uplatněním dojde k vzniku průtahů ve věci.[37] Tato východiska jsou inkorporována do následujících ustanovení CŘS:

„217. Každá ze stran je povinna své skutkové přednesy a návrhy důkazů učinit včas tak, aby věc mohla být projednána a rozhodnuta co nejrychleji.

218. I bez návrhu může soud rozhodnout, že nový skutkový přednes nebo důkazní návrh nepřipustí, jestliže jej strana v rozporu s bodem 219 ze své viny neuvedla již dříve a jestliže by se jeho připuštěním rozhodnutí věci podle přesvědčení soudu významně zdrželo.

219. Dopustí-li se opožděného přednesu nebo důkazního návrhu advokát z hrubé nedbalosti, může mu být nadto uložen pořádkový trest.“

Již z gramatického výkladu výše uvedených ustanovení je zřejmé, že pro nepřipuštění rozhodné skutečnosti do diskurzu musí být splněny dvě podmínky: účastník zavinil její pozdní uplatnění a soud je přesvědčen, že přihlédnutí k ní bude mít za následek významné zdržení vydání rozhodnutí. Je však nutné podrobněji rozebrat případy naplnění těchto podmínek.

K vymezení okamžiku, v němž bude opožděné uplatnění rozhodné skutečnosti považováno za zaviněné, lze využít již existující judikaturu.[38] Za zaviněné opoždění tvrzení tak účastník řízení odpovídá tehdy, pokud mohl a měl rozhodnou skutečnost uplatnit dříve, přesto tak však neučinil. Účastník, jenž dodatečně uplatní další skutkové tvrzení, může absenci zavinění prokázat pouze v případě, že doloží, že si do okamžiku, kdy

---

35 LAVICKÝ, P. – WINTEROVÁ, A. – DOBROVOLNÁ, E. – DVOŘÁK, B. – PULKRÁBEK, Z. Obrana návrhu věcného záměru civilního řádu soudního. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 5, s. 153–159.

36 Věcný záměr civilního řádu soudního ve druhé upravené verzi z roku 2020, s. 247.

37 Tamtéž, s. 247.

38 *„Důkazy a fakta uplatněné bez viny účastníka pozdě jsou taková, která již v době nastolení koncentrace existovala, ale o kterých účastník v době nastání koncentrace nevěděl a ani nemohl vědět – a to i kdyby vynaložil veškeré rozumné úsilí k jejich zajištění“* (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001).

měl označit veškeré podstatné skutečnosti a důkazy, objektivně nemohl učinit úsudek o významu později uplatněné skutečnosti či důkazu pro rozhodnutí ve věci samé – tedy nemohl naplnit maximum kvantity z důvodu uplatnění maxima relevance. Uvedená odpovědnost účastníka se však současně vztahuje i na případy tzv. nevědomé nedbalosti,[39] ve kterých je dle současné právní úpravy soud povinen k opožděné skutečnosti nepřihlédnout.

Obtížnější je otázka, podle čeho by soud měl nabývat přesvědčení o významném zdržení vydání rozhodnutí. Autoři návrhu CŘS doporučují, aby soud vycházel z tzv. absolutního pojetí průtahů. To znamená, že soud na základě vlastní úvahy určí, zda v případě připuštění opožděného přednesu či důkazního návrhu bude spor trvat déle než v případě jeho nepřipuštění.[40] Domnívám se, že bezpečným kritériem pro „významné zdržení rozhodnutí" by mohla být například skutečnost, zda bude k projednání věci v případě připuštění opožděného tvrzení potřebné nařídit více dalších jednání. Soud má v takových případech rovněž možnost reagovat na eliminaci průtahů nastalých záměrnou obstrukcí účastníků řízení.

Soud zřejmě bude muset postupovat opatrně a v souladu s kooperačním principem, aby nedošlo k pochybám o jeho nestrannosti vůči účastníkům řízení. Navíc i přes úvahy autorů věcného záměru, kteří spatřují riziko v oslabení spravedlnosti příliš rychlým meritorním rozhodnutím,[41] je i ve výše uvedených ustanoveních CŘS opět uložena povinnost soudu klást důraz na vyvarování se průtahům. Případy, kdy může tedy dojít k průtahům legitimně, jsou upraveny v první hypotéze ustanovení 218. Jsou však skutečně veškeré myslitelné situace pokryty první podmínkou nepřípustnosti, tedy zaviněným opožděným uplatněním skutečnosti? Zbytečně je otevřena možnost pochybovat o úvaze soudu vést proces, což má dle mého názoru paradoxně potenciál výrazně zdržet vydání konečného pravomocného rozhodnutí. Pochybnosti také budí, zda má být v rámci ustanovení 218 poukazováno na rozpor s ustanovením 219 spíše než na 217 – tedy zda se hypotéza vztahuje jen na advokáty. Domnívám se, že takovému výkladu není možné přisvědčit.

O nepřipuštění opožděně uplatněné skutečnosti soud rozhodne. To znamená, že v rámci soudního řízení proběhne jakési druhé řízení, kde bude soud zkoumat přípustnost úkonu strany. Patrně bude ohledně této skutečnosti vedeno dokazování a soud rozhodne formou usnesení (ust. 358 CŘS), vůči kterému nebude přípustné podání rekurzu jako opravného prostředku, resp. bude možné se bránit až v rámci odvolacího řízení (bod 429 CŘS).[42] Pokud nebudou procesní předpisy ani nadále upravovat pojem nedbalosti, tak i v poměrech procesního práva bude využitelný § 2911 zákona č. 89/2012 Sb., podle něhož způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má

---

[39] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4503/2011.

[40] Věcný záměr civilního řádu soudního ve druhé upravené verzi z roku 2020, s. 247.

[41] Tamtéž, s. 40.

[42] Toto usnesení bude možné napadnout pouze s rekurzem podaným proti nejbližšímu samostatně napadnutelnému rozhodnutí (viz Věcný záměr civilního řádu soudního ve druhé upravené verzi z roku 2020, s. 388).

se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.[43] Účastník, který se dopustil opožděného skutkového přednesu, tedy zřejmě bude muset tuto zákonnou domněnku vyvracet.

Dalo by se říci, že reakce odborné veřejnosti na nové pojetí koncentrace civilního řízení je poněkud vlažná.[44] Ze strany soudců je poukazováno na skutečnost, že již za současné právní úpravy se prosazuje princip, že koncentrace nenastane v případech, kdy účastník řízení nezaviní opoždění skutkového tvrzení. To je však pouze polovina nově navrhované úpravy, která znovu klade důraz na originální účel institutu koncentrace řízení, tedy na dosažení hospodárnosti a efektivnosti řízení skrze eliminaci průtahů.

Dále je CŘS vytýkáno, že nové pojetí koncentrace bude přísněji omezovat účastníky ve vnášení důkazů zpochybňujících věrohodnost již provedených důkazních prostředků. Ty podle stávající právní úpravy mohou účastníci navrhovat po celou dobu řízení. CŘS by tuto skupinu výjimek z koncentrace podrobilo obecné úpravě koncentrace, což by mělo za následek nepřípustnost důkazů zpochybňujících věrohodnost, pokud je strana mohla a měla uvést dříve a jejich provedení způsobí podstatné oddálení rozhodnutí ve věci. Dle mého názoru se však vůbec nejedná o slabý bod CŘS, spíše naopak. Navrhované pojetí koncentrace umožňuje soudu pracovat s později uplatněnými tvrzeními tak flexibilně, že již není nutné tuto stávající výjimku upravovat. Navíc posiluje tlak na stranu zpochybňující naplnění maxima kvality, aby konala co nejdříve (projev maxima kvantity). Tím současně dojde k naplnění účelu samotné koncentrace řízení a posílení motivace stran sporu spolupracovat, což nelze pokládat za chybu.

Samotná skutečnost, že uplatnění nové rozhodné skutečnosti by konečné rozhodnutí ve věci zdrželo, musí také dle kooperačního principu reagovat i na nastalou procesní situaci vzniklou vůči protistraně. Ta nemusí mít dostatečný prostor reagovat na opožděně uplatněnou rozhodnou skutečnost, čímž by mohla být oslabena její pozice. Nelze však zapomenout, že v takové situaci bude mít dotčená strana právo jednak se vyjádřit a také bude v souladu s maximem kvantity oprávněna vnést do řízení nové skutečnosti, které bez své viny dříve neuvedla. Bude však vhodné vyvinout soudní praxi, která odpoví na otázku, zda se v takových situacích uloží dotčené straně dodatečná lhůta pro vyjádření a zda by se takový postup dal pokládat za významné zdržení rozhodnutí soudu.

Dalším nejasným bodem je rozsah a včasnost vnesení skutkového tvrzení do řízení, neboť neexistuje předem stanovená koncentrační hranice. CŘS navíc opouští koncept tzv. kvalifikované výzvy. Žalovanému lze uložit povinnost vyjádřit se k žalobě (bod 181 CŘS), současně je však vázán povinností úplného tvrzení rozhodných skutečností a vést spor poctivě. Obsah vyjádření k žalobě však není vymezen. Měl by žalovaný v rámci vyjádření k žalobě již uvést veškeré rozhodné skutečnosti? Bude skutečnost, že žalovaný uplatnil některé rozhodné skutečnosti až v rámci ústního jednání, považována za zaviněné opoždění tvrzení, které značně oddálí konečné rozhodnutí? Jak může účastník naplnit požadavky vyplývající z maxima kvantity, není-li určen předmět sporu? Pokud se budeme řídit dosavadní praxí, tak povinnost žalovaného uvádět rozhodné skutečnosti, kterými se brání vůči žalobci, bude vznikat až teprve, prokáže-li žalobce před

---

[43] SVOBODA, *Řízení v prvním stupni*…, s. 505.

[44] Tamtéž, s. 508.

soudem naplnění hmotněprávních norem, které ho k podání návrhu aktivně legitimují. Není možné postupovat příliš formalisticky, ale již teď je patrné, že některé souvislosti je třeba upravit podrobněji. Bylo by velmi nešťastné, kdyby byly opět soudy nuceny vést řízení v rozporu s nevhodnými procesními předpisy.

Pokud bude současné znění institutu koncentrace v CŘS začleněno do účinného právního předpisu, musí být výše uvedeným otázkám věnována pozornost. Tyto výkladové otázky CSŘ nesmějí být řešeny přísně formalisticky a bude nutné přihlédnout zejména k pravidlům obecného praktického diskurzu a věnovat co největší prostor kooperačnímu principu.

Již teď je však možné říci, že z hlediska pravidel diskurzu navrhovanou úpravou koncentrace řízení dochází v první řadě k posílení Griceových maxim relevance, kvality a kvantity. Kooperační princip je přímo obsažen v rámci uložení povinnosti k poctivému vedení sporu účastníkům řízení. Lze říci, že čím blíže se bude soudní spor řídit základními pravidly komunikace, tím spravedlivější a předvídatelnější bude samotné řízení a současně i konečné rozhodnutí soudu. Úvaha zákonodárce či samotné soudní praxe by se tedy měla zaměřit na co nejefektivnější podporování principu spolupráce.

Ukazuje se, že druhá verze návrhu CŘS blíže inkorporuje Griceův princip spolupráce složený z jednotlivých komunikačních maxim. Identifikuje zvýšenou potřebu tyto povinnosti stran výslovně převést i do procesních norem. Projevem výše uvedeného je i nová podoba koncentrace civilního řízení, která lépe vyhovuje potřebám právní praxe a nenutí soud ignorovat poučovací povinnost. Některé výkladové otázky se však jeví jako nejisté a je nezbytná jejich přesnější úprava – například obsah vyjádření k žalobě a do kdy je třeba uvést veškeré rozhodné skutečnosti. V zájmu předvídatelnosti práva je nutné výše zmíněné instituty CŘS podrobněji upravit, aby byla zákonodárcem zajištěna žádaná právní jistota procesního řízení.[45] Ta je spojena s nutností, aby bylo vedení řízení pro účastníky předvídatelné, neboť pro řízení se Griceovými maximy musí mít představu, kdy tvrdit jaké skutečnosti. V případě každého sporného institutu by měl být výklad formulován tak, aby co nejvíce odpovídal kooperačnímu principu, přičemž je třeba zohlednit některé z výše uvedených úvah.

V přípravě rekodifikace občanského soudního řízení v současnosti pokračuje nová expertní pracovní skupina, kterou vede místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Petr Šuk. Dle vyjádření JUDr. Šuka bude jeho skupina z návrhu CŘS dále vycházet, současně však bude její činnost spočívat v podrobnější analýze slabin současného procesního práva.[46] Z recentních vyjádření Vlády České republiky však vyplývá, že vytvoření nového kodexu civilního procesního práva nepředstavuje politickou prioritu. Dle programového prohlášení vlády Andreje Babiše, schváleného dne 5. ledna 2026, je kladen důraz na modernizaci trestního řádu a občanského soudního řádu, *„aby odpovídaly*

---

[45] Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. III. ÚS 3221/11.

[46] Tisková zpráva Ministerstva spravedlnosti (ŘEPKA, V. Práce na novém civilním řádu soudním se posouvají do další fáze. In: *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 20. 7. 2021 [cit. 2026-01-12]. Dostupné na: https://msp.gov.cz/en/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/prace-na-novem-civilnim-radu-soudnim-se-posouvaji-do-dalsi-faze).

potřebám 21. století a zajistily spravedlnost všem stranám".[47] Je tedy pravděpodobné, že v blízké budoucnosti dojde pouze k novelizacím stávajícího OSŘ a k možnému pokračování v odborném diskurzu o rekodifikaci civilního procesu dojde až teprve s výstupem činnosti nové pracovní skupiny JUDr. Šuka.

ZÁVĚR

Analýza vztahu mezi obecnými pravidly diskurzu, vycházejícími z Griceova kooperačního principu, a civilním soudním procesem ukazuje, že se tyto komunikační principy projevují jako metanormy i v právně formalizovaném prostředí soudního řízení.

Civilní proces je sice vystavěn na normativně závazných procesních pravidlech, avšak jeho základním účelem stále zůstává ochrana subjektivních práv a dosažení meritorního rozhodnutí prostřednictvím spravedlivého soudního řízení. Tento cíl nelze naplnit bez minimální míry racionální a poctivé kooperace mezi účastníky řízení a soudem. Pokud procesní úprava tuto kooperaci systematicky znemožňuje nebo nepřiměřeně omezuje, soudní praxe má tendenci hledat způsoby, jak se k obecným principům komunikace fakticky navrátit, a to i za cenu funkčního výkladu procesních norem či faktického obcházení nevyhovujícího ustanovení zákona.

Právě kooperační princip představuje imanentní korektiv procesního práva, jehož prostřednictvím se do civilního řízení promítají požadavky spravedlivého procesu. Možnost stran efektivně a srozumitelně uplatnit rozhodná skutková tvrzení a důkazy je základní podmínkou realizace práva na soudní ochranu.

Současně však platí pravidlo, že v případě rozporu procesní úpravy se základními principy komunikace dochází k erozi procesního předpisu v soudní praxi. Judikaturní výklad pojmu „první jednání" nebo praktiky spojené s oddalováním poučení o koncentraci civilního sporného řízení představují jedny ze symptomů normativního selhání zákonné úpravy tohoto institutu. Současná úprava koncentrace civilního sporného řízení totiž vytváří strukturální rozpor mezi požadavkem procesní disciplíny a potřebou flexibility vedení soudního řízení, čímž jsou soudy staveny před volbu mezi formální zákonností a materiální spravedlností.

Konformní výklad procesních norem ve světle ústavních principů je legitimním, avšak pouze omezeným nástrojem nápravy. V případě institutu koncentrace řízení je soudní praxe dokonce nucena systematicky porušovat zákonem stanovenou poučovací povinnost. Již se nejedná o pouhý interpretační problém, nýbrž slovy Ústavního soudu jde o strukturální problém české justice.

Nová procesní úprava koncentrace řízení by měla explicitně reflektovat kooperační povahu civilního řízení, a to nejen na úrovni obecných zásad, ale i v konkrétních institucionálních řešeních (zejména v oblasti poučovací povinnosti a procesních sankcí zejména za porušení maxima kvantity).

---

[47] Programové prohlášení vlády: In: *Vláda České republiky* [online]. 5. 1. 2026 [cit. 2026-01-12]. Dostupné na: https://vlada.gov.cz/cz/vlada/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-224629/.

Institut koncentrace řízení musí být koncipován flexibilněji než v současné právní úpravě, a to zejména s důrazem na materiální připravenost věci k rozhodnutí, nikoli pouze na formálně vymezený procesní okamžik. Zákon by proto měl umožnit soudu efektivněji nakládat s koncentrační hranicí a reagovat na vývoj sporu bez nutnosti obcházení zákona. Již nyní se v současné soudní praxi projevuje potřeba, aby soudce nebyl vázán striktními povinnostmi vyplývajícími z koncentrace řízení, což se ukazuje ve faktickém užívání soudcovské koncentrační hranice pomocí strategického udávání poučení o podstatě koncentrace pro jednotlivé skutečnosti.

Poučovací povinnost soudu by z výše uvedených důvodů měla být formulována tak, aby podporovala informovanou kooperaci účastníků, nikoli aby vytvářela riziko nezralé koncentrace. Zamlčování poučení ze strany soudu je zcela nevhodným řešením za účelem získání silnějšího vlivu na řízení sporu. Nelze přitom spoléhat pouze na následnou korektivní roli judikatury, odpovědnost za soulad procesních pravidel se základními principy komunikace a spravedlivého procesu leží primárně na zákonodárci. Je nezbytné přistoupit k takové úpravě institutu koncentrace řízení, která by soudu poskytovala dostatečný prostor pro efektivní vedení soudního procesu, aniž by byl zatížen nepřiměřeně rigidními povinnostmi nepřihlížet, či naopak přihlížet k jednotlivým tvrzením. Vhodnější se jeví, aby posouzení přípustnosti opožděných tvrzení náleželo samotnému soudu, jenž s nimi bude pracovat v souladu s kooperačním principem řízení.

Navrhovaná koncepce CŘS nicméně představuje cenný teoretický rámec, který akcentuje význam komunikačních maxim a kooperace v civilním řízení. Pro svou míru obecnosti však nemůže bez další konkretizace plnit funkci plnohodnotného procesního předpisu. Úkolem další legislativní práce – zejména činnosti nové pracovní skupiny vedené JUDr. Šukem – musí být převedení těchto teoretických východisek do realistických, srozumitelných a prakticky aplikovatelných procesních pravidel za účelem dílčích novelizací OSŘ. Pouze tak lze předejít situacím, kdy je zákonná procesní úprava systematicky obcházena ze strany soudů, a zajistit, aby civilní proces byl nejen formálně zákonný, ale i funkčně spravedlivý.

Mgr. Martin Srna
advokátní koncipient v advokátní kanceláři NPA Legal, s. r. o.
martin@validate.cz